

Mācību/ pētījumu komandējumi ārzemēs

Kā viena no ieteicamām aktivitātēm doktorantūras laikā ir īsāki vai garāki ar pētījumiem saistīti komandējumi ārzemēs. Tie varētu būt specifiski metožu kursi, ārzemju bibliotēku apmeklējums literatūras studijām, kas nav pieejama Latvijā. Tāpat tas varētu būt eksperimentālie darbi kādā ārzemju laboratorijā vai zinātniskajā institūtā.

Ārzemju vizītes parasti izmaksā dārgi (lielākā daļā rietumvalstu ir augstākas sadzīves izmaksas), tāpēc ir jāmeklē kāda fonda/ stipendiju shēmas atbalsts. Stipendiju piedāvājums ir plašs un tās NAV grūti iegūt. Galvenokārt stipendijas piedāvā t. sauc. „vecās ES valstis” (Francija, Vācija, u.c), tomēr arī atsevišķas „jaunās ES dalībvalstis” piedāvā stipendijas pētījumiem (piemēram Igaunija, Slovākija). Papildus valstu stipendijām eksistē arī privātu fondu, specializētu organizāciju vai universitāšu piedāvātās stipendijas.

Turpmāk apskatīsim gadījumu kā varētu noritēt sagatavošanās pētniecības vizītei kādā R-Eiropas laboratorijā.

Ja ir skaidrs, ka doktora darba izstrādei būs nepieciešama īsāks vai garāks ārzemju komandējums – tas ir jāplāno jau savlaicīgi (vismaz pusgadu iepriekš). Tas ir saistīts ar stipendiju devēj organizāciju darba ciklu – stipendiju pieteikumus iesniedz uz nākamo vai aiznākamo studiju semestri.

Pirms rakstīt stipendiju pieteikumu, nepieciešams vispirms pašiem priekš sevis noskaidrot kas ir tās lietas, kuras ir absolūti neiespējami veikt Latvijā un tāpēc vajadzīgi atsevišķi eksperimenti ārzemju laboratorijā. Kad ir identificētas „risināmās problēmas” – ir jāsameklē pētniecības laboratorija/ institūts, kurā tas būtu tehniski iespējams. Sameklēt šādus institūtus vai laboratorijas nav grūti – to var veikt pēc aktuālajām publikācijām nozarē, kā arī parasti darba vadītājiem ir savs akadēmisko paziņu/ draugu loks starp kuriem noteikti var atrasties meklētais eksperts ar saistīto tehnisko aprīkojumu ar vajadzīgo specifiku.

Nākamais solis ir saziņa ar „ārzemju partner laboratoriju” - tas var būt vienkāršs e-pasts institūcijas vadītājam ar problēmas izklāstu un lūgumu izmantot šīs laboratorijas tehniskās iespējas. Iespējams labāk (respektablāk), būtu, ja šo vēstuli sūtītu darba vadītājs, īpaši ja adresāts ir viņam pazīstams. Ja izvēlieties komunicēt ar ārzemju partneri neiesaistot darba vadītāju – noteikti informējiet viņu par saviem plāniem un nodomiem strādāt tajā vai citā institūcijā ārpus Latvijas.

Ja ir saņemts apstiprinājums par pētnieciskās vizītes nodrošināšanu - var sākt izstrādāt darba plānu un rakstīt stipendijas pieteikumu.

Tā kā laiks, ko pavadīsiet ārzemēs būs ierobežots – to nepieciešams izmantot efektīvi, šim nolūkam vēlams pēc iespējas sīki un detaļās izstrādāt pētījumu plānu. Viesi (doktorantūras studenti, eksperti, ārzemju pētnieku, u.c) ārzemju laboratorijās parasti tiek "piesaistīti" pie kāda noteikta „nosacītā darba vadītāja” (supervisor), kas ir atbildīgs par to, lai viesu zinātniskā vizīte būtu pēc iespējas veiksmīgāka. Šī tad arī būs tā persona, ar kuru iesākumā caur e-pastiem un vēlāk laboratorijā Jums būs jāuztur regulārs kontakts.

Jau iepriekš iztaujājiet darba vadītāju par visu, kas varētu būt svarīgs sekmīgai Jums nepieciešamo eksperimentu norisei. Parasti katra laboratorija/ institūts nodarbojas ar sev interesējošām problēmām un līdz ar to viss tehniskais aprīkojums ir pielāgots savām vajadzībām, kas ne vienmēr varētu atbilst Jūsu prasībām. Būs ļoti nepatīkami, ja nokļūstot sadarbības laboratorijā konstatēsiet, ka daļu no iepļānotā tur nemaz nevar veikt dažādu tehnisku iemeslu dēļ; iespējams, situācija būs krietni labāka, ja pēc iespējas visus tehniskos jautājumus un detaļas noskaidrosiet/ saskaņosiet iepriekš.

Kopā ar partnerlaboratorijas „darba vadītāju” sastādiat pētījuma plānu. Visticamāk, ka pētījuma plānu rakstīsiet Jūs un ārzemju kolēģis tajā veiks tikai nelielas izmaiņas (ja būs nepieciešams).

Pētījuma plānā obligāti norādiet veicamā pētījuma aktualitāti, sadarbības nepieciešamību un potenciālos „labumus” (publikācijas, paplašināta sadarbība starp institūcijām, jaunas, pielietojamas zināšanas, u.c), kā arī tehniski kā pētījums tiks īstenots (pa soļiem).

Kad ir izstrādāts un saskaņots darba plāns – var ķerties klāt stipendijas pieteikumam (šeit gan jāpiebilst, ka praktiski stipendijas pieteikums un darba plāns, reizēm arī oficiālais ielūgums no partnerorganizācijas, top paralēli dažu dienu laikā, taču tā nav „laba prakse”). Stipendijas pieteikums sastāv no vairākiem dokumentiem, kas mazliet variē atkarībā no stipendijas devēj organizācijas. Parasti ir nepieciešams aizpildīt stipendijas pieteikuma formu, pievienot pretendenta CV, ieteikuma vēstules, uzaicinājumu no ārzemju partnera laboratorijas un pētījuma plānu. Pats svarīgākais no šeit minētā ir uzaicinājums no ārzemju laboratorijas (ko Jūs jau esat saņēmuši) un pētījumu plāns (ko esat uzrakstījuši un saskaņojuši ar ārzemju kolēģiem).

Neatlieciet dokumentu nosūtīšanu uz pēdējo brīdi. Ja nu tomēr tā ir sagādājis, ka dokumentu iesniegšanas termiņš ir ļoti tuvu (piemēram, rīt), bet tie vēl nav nosūtīti uz adresi kaut kur ārzemēs – neuzticiet sūtījumu Latvijas Pastam, drošāk izvēlēties kādus kurjerpasta pakalpojumus (DHL, TNT vai līdzīgus); tiesa, šāds sūtījums nebūs lēts, taču būs 99,9 % garantija, ka Jūsu dokumenti sasniegs adresātu laikā.

Pēc stipendijas dokumentu iesniegšanas paies vismaz mēnesis kamēr tiks izskatīti visi pretendentu pieteikumi un sagatavotas atbildes. Liela daļa stipendiju fondu vēl aizvien oficiālo komunikāciju ar stipendiju pretendentiem/ ieguvējiem veic izmantojot parasto pastu – ar tā starpniecību Jums tiks paziņots par stipendijas apstiprināšanu vai noraidījumu, tiks piesūtīta papildus informācija par valsti uz kuriem pošaties, utml.. Taču tas nenozīmē, ka arī Jums ir jāatbild ar to pašu; ja esat saņēmuši stipendijas apstiprinājumu – tad tālāk ātrāk un ērtāk visus ar stipendiju saistītos jautājumus risiniet caur e-pastu/ faksu/ telefonu. Pēdējā laikā prakse rāda, ka dažādu dokumentu apstiprināšanai pietiek ar parakstītu un faksētu to kopiju, bet oriģinālu drīkst piesūtīt arī vēlāk.

Kad ir droši zināms par finansējumu pētnieciskajai vizītei - der nokārtot dažādus ar sadzīvi ārzemēs saistītas lietas. Pirmkārt - noskaidrojiet kur Jūs varat apmesties. Atsevišķos gadījumos institūtam vai univesrsitātei ir ats”višķas kopmītnes, kuras tiek izīrētas tikai viesiem (zinātniekiem, doktorantūras studentiem, lektoriem, u.c) - šādā gadījumā problēma var atrisinās pati no sevis – Jums jau iepriekš ierāda dzīvesvietu uz vizītes laiku. Sarežģītāk ir tad, ja šādas ārzemnieku „dienesta viesnīcas” nav - tad apjautājaties savam "ārzemju darba vadītājam”, kas viņam zināms par dzīvojamās platības īri uz Jums nepieciešamo laiku. Visticamāk, ka Jūsu lūgums tiks „pāradresēts” uz vietējo studentu „dienesta viesnīcu centru”, kur ar ļoti lielu varbūtību varēsiet noīrēt istabu/ mazu dzīvokli uz Jūsu vizītes laiku. Vēl viena iespēja, kur dzīvot ārzemēs ir īrēt istabu dzīvoklī kopā ar citiem studentiem (dzīvot zināma veida studentu „komūnā”). Šāda tipa sadzīves forma ir ļoti populāra ārzemju studentu vidū un vietējos sludinājumu portālos bieži iespējams atrast istabu/ dzīvokļu daļas īres piedāvājumus uz konkrētu laiku (kamēr cits dzīvokļa biedrs ir izbraucis/ pabeidzis studijas/ atrodas atvaļinājumā utml.). Tiesa, izvēloties šādu ceļu mājokļa meklēšanai – Jums nav garantēta nekāda palīdzība/ atbalsts no universitātes, uzņemošā institūta. Jums būs nepieciešams uzticēties cilvēkiem, kurus pirmo reizi esat sastapuši internetā caur sludinājumiem, kas ne visiem var būt viegli, taču - veiksmes gadījumā Jūsu pētnieciskā vizīte var izvērsties par interesantu piedzīvojumu ne tikai zinātniskā ziņā vien.

Vēl viens no sadzīves aspektiem ir transports - atkarībā no Jūsu dzīvesvietas attāluma no iestādes, kur gatavojieties strādāt, Jums būs vai tieši otrādi - nebūs nepieciešamības lietot sabiedriskā transporta pakalpojumus. Ja gatavojieties uzturēties ārzemēs ilgstoši - varbūt ir vērts veikt kāda privāta transportlīdzekļa, piemēram, velosipēda, iegādi. Rietumeiropas satiksmes organizācija un cilvēku savstarpējās attiecības uz ceļa ir daudz labvēlīgākas velosipēdam nekā Latvijā; pie tam - lietotais velosipēds ātri atpelnīs sevi (ja salīdzināsiet ar sabiedriskā transporta izmaksām).

Kad esat jau ieradušies partnera institūcijā un uzsākuši sadarbības projekta realizāciju, jums iesākuma būs jāveic vēl atsevišķas formālas procedūras, piemēram, jāatver bankas konts, uz ko pārskaitīs stipendiju, jāpiereģistrējas pašvaldībā, varbūt vēl kāda. Šīs ir darbības, kuras Jūs nevarat veikt Latvijā esot, tāpēc būs jāsamierinās, ka dažas komandējuma dienas nāksies veltīt šīm procedūrām.

Noslēdzot darbu ārvalstu zinātniskajā institūtā, atcerieties, ka Jums būs nepieciešams sagatavot nelielu atskaites ziņojumu par paveikto stipendijas fondam. Tas var būt rakstāms brīvā formā kā atskaite, jeb aizpildot jau iepriekš sagatavotu atskaites veidlapu.

Šeit ir dažas adreses, kur atrodama informācija par Latvijas studentiem pieejamām ārvalstu stipendijām studijām un pētniecībai:

- IZM mājas lapa

<http://izm.izm.gov.lv/aktualitates/stipendijas.html><http://izm.izm.gov.lv/aktualitates/stipendijas.html>

- LU ārzemju departaments

<http://www.lu.lv/studentiem/studijas-arvalstis/informacijas-par-studijam-arzemes/piedavajumi-zinatniekiem-pasniedzjiem-magistrantiem-un-doktorantiem/>